

# Jaaroverzicht Monumentenzorg 2012

In 2012 vroeg de actualisatie van de bestemmingsplannen

Bergkwartier en Binnenstad, met de daarin gelegen door het rijk beschermde stadsgezichten, de nodige aandacht.

Naast het zoeken naar een goede herbestemming van omvangrijke complexen en de restauraties van een groot aantal monumenten, werd een start gemaakt met de aanwijzing van nieuwe gemeentelijke monumenten.

## Actualisering van regelgeving en beleid

### Aanwijzing gemeentelijke monumenten

Op 28 juni 2011 heeft de gemeenteraad de nota "Cultureel Erfgoed 2011-2015" vastgesteld en daarmee onder andere besloten lopende onderzoeken naar potentiële gemeentelijke monumenten af te ronden. Het betreft inventarisaties van waardevolle panden en objecten, die in voorgaande jaren zijn uitgevoerd:

- Villa's en objecten in het Bergkwartier
- Wederopbouwarchitectuur
- Boerderijen en hooibergen
- Industrieel Erfgoed.

In de periode 2012-2014 zullen clusterwijs, naar verwachting, een 100-tal panden en objecten worden aangewezen als gemeentelijk monument. In 2012 is de procedure gevoerd voor de aanwijzing van de eerste cluster: panden en objecten op De Berg. Op 23 oktober heeft het college met de vaststelling van de concept-aanwijzingslijst De Berg, het voornemen uitgesproken tot aanwijzing van een 35-tal panden en objecten. In januari



Daam Fockemalaan 95 is één van de nieuwe Gemeentelijke Monumenten die in 2012 werden aangewezen. Het huis werd gebouwd in 1916 naar ontwerp van H.A. Pothoven.

2013 zal het college 25 nieuwe gemeentelijke monumenten aanwijzen. Voor een klein aantal panden op De Berg, waarvoor in oktober 2012 het "voornemen tot aanwijzing" uitsprak, is de procedure nog niet afgerond. Over deze panden zal, naar verwachting, later in 2013 een besluit worden genomen.





Het dakenlandschap met de vooral rode en spitse kappen is een belangrijke kernwaarde van het beschermd stadsgezicht binnenstad.



Bij maatregelen op het gebied van duurzaamheid gaat vaak de eerste gedachte uit naar zonnepanelen (zoals hier bij de Schimmelpenninckkade net buiten de historische binnenstad). Moeten deze ook bij monumenten en in historisch waardevolle gebieden worden toegestaan? Het is goed om in dit soort gevallen duurzaamheid in een wat breder kader te zien en te zoeken naar alternatieven.



Ook voor het tentoonstellingspaviljoen van architect G.Th. Rietveld wordt naar een passende nieuwe functie gezocht.

Foto: Tjeerd Jansen.

## Projecten

### *Bestemmingsplan Bergkwartier*

In 2013 moet het bijna tien jaar oude bestemmingsplan 'Berg 2003' worden geactualiseerd. Binnen de plangrenzen ligt ook het door het rijk beschermde stadsgezicht Bergkwartier. Omdat in 2003 al op de aanwijzing was voortgelopen, kon op de toen omschreven uitgangspunten worden voortgebouwd. Dit betekende dat het toen geformuleerde in hoofdlijnen kan worden gecontinueerd. Tijdens het 'veldwerk' werd opnieuw duidelijk, dat de groenstructuur voor het Bergkwartier een samenbindende factor is, waarbinnen panden van hoogwaardige architectuur een plaats hebben gevonden.

In nauwe samenwerking met de Stichting Woonklimaat Bergkwartier is een digitale folder samengesteld, waarin de waarden van het stadsgezicht zijn beschreven.

### *Bestemmingsplan Binnenstad*

In 1984 is de binnenstad van Amersfoort door het rijk als beschermd stadsgezicht aangewezen. De vijf daarop gebaseerde bestemmingsplannen dateren uit de periode 1987-2003. Vooruitlopend op de actualisering van deze plannen is een cultuurhistorische analyse van de binnenstad opgesteld. Daarin zijn de in het vorige jaarboek gemaakte aanbevelingen van Bureau Flexus AWC uit Rotterdam opgenomen.

Dit betekende dat de door het rijk opgestelde aanwijzingstekst uit 1984 zodanig moest worden aangepast, dat duidelijk werd welke kernwaarden voor Amersfoort van groot belang zijn. Op 30 oktober is de cultuurhistorische analyse tijdens een vergadering van de Ronde aan de raad gepresenteerd, waarna met de praktische uitvoering een begin kon worden gemaakt.

### *Overige bestemmingsplannen*

Voor de herziening van de bestemmingsplannen Bedrijventerreinen & snelwegen en Hooglanderveen & Vathorst zijn de betreffende cultuurhistorische paragrafen op basis van veldwerk geactualiseerd.

### *Duurzaam Erfgoed*

Monumentenzorg heeft in de campagne Samen Duurzaam en o33-energie aan monumenteneigenaren en bewoners van beschermde stadsgezichten voorlichting gegeven over energiebesparing in een historische omgeving. Uitgangspunt bij ingrepen op het gebied van energiebesparing is dat deze zorgvuldig moeten worden ingepast en niet ten koste mogen gaan van de monumentale waarden en het historisch stadsbeeld. Ook in 2012 werden bij diverse historische panden op een zorgvuldige manier isolatiemaatregelen doorgevoerd. Om eigenaren goed te adviseren werd hierover, in samenwerking met de gemeentelijke

afdeling Milieu, een brochure uitgegeven. Deze is ook beschikbaar via de website [www.amersfoort.nl/monumenten](http://www.amersfoort.nl/monumenten).

### **Herbestemming**

Herbestemming is ook voor Amersfoort een blijvend thema, met actuele opgaven voor ondermeer de Elleboogkerk, Onze Lieve Vrouw ter Eem, het Rietveldpaviljoen Zonnehof, Huis Randenbroek, de wijk Ganskuil en diverse industriële monumenten, zoals de watertoren en de voormalige Erdalfabriek. Een goede en passende functie is van groot belang voor het voortbestaan van een monument.

Veel kantoren willen zich graag in een monument vestigen. In een tijd dat veel bestaande kantoorgebouwen leegstaan en waarbij het gemeentelijk beleid erop is gericht geen nieuwe locaties op andere plekken toe te staan, betekende dit dat de visie 'werklocaties' voor monumenten moest worden verruimd.

Stadsherstel Midden Nederland ontwikkelde in 2012 plannen voor herbesteding van Hof 5 en Muurhuizen 102. Het pand op de Hof krijgt een horecabesteding, in aansluiting op de omgeving.

In de Muurhuizen kan in de gebouwen waarin oorspronkelijk het oudkatholieke seminarie was gevestigd (en later de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek) een zorginstelling worden ingepast. Ook voor het hoofdgebouw van het Sint Pieters- en Bloklands gasthuis is een nieuwe zorgfunctie in beeld.

### *Onze Lieve Vrouw ter Eem*

In het Kloostercomplex Onze Lieve Vrouw ter Eem is na het vertrek van de zusters een nieuwe bedrijvigheid ontstaan. Amvest heeft in 2009 het kloostercomplex aangekocht van de Onze Lieve Vrouwe-Stichting. Het klooster, met een vloeroppervlakte van circa 25.000 m<sup>2</sup> en een perceelgrootte van circa 14 hectare, zal door Amvest worden herontwikkeld. In afwachting daarvan vindt tijdelijke herbesteding plaats, passend binnen het bestemmingsplan. Dit in overleg met Monumentenzorg en monumentencommissie, waarbij in de afwegingen natuurlijk geldt dat gebruik van een gebouw een betere optie is dan leegstand, in afwachting van economisch betere tijden. De tijdelijkheid is thans voor een periode van 5 jaar, maar zal in het kader van de crisis en herstelwet opgerekt gaan worden tot 10 jaar. Een dergelijke relatief lange periode brengt met zich mee dat de ingrepen ook duurzamer zullen zijn en vraagt een nadere afweging in relatie met de monumentale waarden. Daarbij gaat het niet alleen om de fysieke ingreep en de mogelijke omkeerbaarheid hiervan, maar voor het klooster ook vooral om het behoud van de ruimtelijkheid. Het behoud van de kapel en de karakteristieke wandelgang rondom de hoven vormt een belangrijk element.

### *Wagenwerkplaats NS*

Vanaf 1863 ontwikkelde Amersfoort zich als spoorwegstad. De aanleg van spoorinfrastructuur en de bouw van dienstgebouwen gaf een economische impuls in het wat ingedutte Amersfoort. Deze ontwikkeling vergrootte de aantrekkelijkheid om de stad als woonplaats, vooral de wijk de Berg profiteerde daarvan.

Daarnaast werd voor de vele arbeiders de wijk Soesterkwartier gebouwd. De bedrijvigheid bereikte haar hoogtepunt in de jaren dertig nadat al het onderhoud van de NS in Amersfoort werd ondergebracht. De NS werd hiermee de grootste werkgever van de stad.

In 2000 kwam een einde aan de bedrijvigheid in dit gebied en verloren de werkplaatsen hun functie. Vooral de Stichting Industrieel Erfgoed in de Stad Amersfoort (Siesta) zette zich in voor de instandhouding van de werkplaats. Bij de NS is het belang van het erfgoed eveneens onderkend en spant men zich in voor rehabilitatie van de gebouwen en het vinden van passende huurders. Inmiddels is het gros van de gebouwen voorzien van een nieuwe functie. Deze hebben veelal een maatschappelijke of culturele inslag, variërend van een verkeerstuin voor de kinderen tot een Opera in de voormalige verensmederij. In het magazijn is na restauratie een ambachtelijk glasatelier gevestigd en voor de zogenaamde kantorenplint van de immense hoofdwerkplaats zijn huurders gevonden zoals een landschapsarchitect. Maar ook de cliniclowns vinden hier onderdak. Monumentenzorg en de NS komen in overleg tot goede en pragmatische oplossingen. Met name het behoud en herstel van het industriële karakter, zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde, vormt een gezamenlijke doelstelling en tevens de kracht van het complex.



**Terrein Wagenwerkplaats:**  
De gerestaureerde kantorenplint  
in de Hoofdwerkplaats;  
Restauratie Ketelhuis;  
Rollerbaan voor en na restauratie.



### *Ketelhuis*

In 2012 is het cascoherstel van onder andere het ketelhuis tot stand gekomen. Om hier het karakter van het ketelhuis te bewaren, zijn in het oog springende leidingbuizen in het zicht gelaten. De oorspronkelijke stoomketels waren helaas niet meer aanwezig. Ook is het dak aan de bovenzijde geïsoleerd om het ruwe houtwerk van de planken binnen zichtbaar te houden. De stalen roedenramen zijn vernieuwd conform bestaand en voorzien van dun isolatieglas dat speciaal voor monumenten is ontwikkeld. Recentere toevoegingen die storend waren, zoals aluminium roosters e.d., zijn verwijderd. Ook zijn er nieuwe stalen deuren toegevoegd in de kopgevel. Dit om toegang tot het terras mogelijk te maken, ten behoeve van de toekomstige horecabesteding. Door architectenbureau van Zwieten is tevens een knipoo gemaakt naar de oorspronkelijke maar verdwenen schoorstenen, door het plaatsen van drie "schoorstenen" die worden voorzien zonnecol-

lectoren. Samen met de zonnecollectoren op het platte dak van de dakkapel geven deze voldoende energie om in het ketelhuis zelfstandig te voorzien van de benodigde stroom. Zo is de sprong gemaakt van het stoomtijdperk naar duurzame energieopwekking.

### *Kennisoverdracht*

In 2012 is een klein aantal lezingen en excursies gegeven. Het Gilde Amersfoort heeft zich in de ontstaansgeschiedenis en architectuur van het Bergkwartier verdiept en de nieuwe gidsen van de Waterlijn kregen een 'spoedcursus' over de Amersfoortse monumenten. In de Joriskerk werd voor de vrijwilligers een lezing gegeven over de bouwgeschiedenis van de kerk en de recente restauratie.

In Villa de Wachter is tijdens een goed bezochte concert- en lezingsessie, aandacht besteed aan de wereldberoemde ontwerper van dit huis, architect H.TH. Wijdeveld. Ook werd een



Op 27 januari presenteerde Noud de Vreeze in de Observant zijn boek 'Lange Lijnen'.



Open Monumentendag 2012 met het thema: Amersfoort groen van toen.

bijdrage geleverd tijdens de presentatie van het door stadsarchitect Noud de Vreeze geschreven boek 'Lange Lijnen'. Tot slot werd meegewerkt aan de door RTV-Utrecht uitgebrachte serie Mijn Stad....Amersfoort, waarvoor in 2012 de opnamen werden gemaakt.

### Open Monumentendag

In 2012 stond de open monumentendag in het teken van het thema 'Groen van toen'. Het Comité Open Monumentendag Amersfoort had een uitgebreid programma voor het weekend van 8 en 9 september samengesteld. De bezoekers van aan dit landelijke evenement konden zich in dit thema verdiepen aan de hand van de handzame, fraai geïllustreerde en gratis verstrekte brochure 'Amersfoort groen van toen'. Bijzondere plekken

en monumenten waren in de brochure beschreven en tevens was een groot aantal evenementen georganiseerd. Opnieuw maakten veel deelnemers van binnen en buiten de stad van de gelegenheid gebruik om diverse monumenten te bezoeken.

### Restauratie- en verbouwplannen

In 2012 beginnen ook de gevolgen van de recessie bij monumenten zichtbaar te worden. Initiatieven en plannen zijn er nog genoeg, maar de uitvoering laat vaak op zich wachten of volgt pas na een flinke bezuinigingsslag. Achterstallig onderhoud stapelt zich in sommige gevallen op.

Ook ondernemers kampen met teruglopende resultaten en proberen klanten te lokken door net wat meer reclameborden, vlaggen of spandoeken op te hangen dan hun buurman. Dat inspireert ook anderen, wat niet bevorderlijk is voor de kwaliteit van het stadsbeeld. Terwijl uit recente onderzoeken blijkt dat nou juist dat historisch stadbeeld zo belangrijk is. Cultureel erfgoed kan een belangrijke bijdrage leveren aan de economie. Het blijkt een belangrijke succesfactor voor de aantrekkelijkheid van de stad, en daarmee voor het vestigingsklimaat en de bezoekersaantallen.

Vandaar dat monumentenzorg probeert eigenaren te stimuleren om hun pand in goede conditie te houden. Daarmee blijven ook belangrijke historische waarden behouden voor de stad.

Het is niet alleen maar 'kommer en kwel' in monumentenland. Verbouwingen en herstelwerkzaamheden gaven ook in 2012 diverse monumentale panden een nieuwe toekomst, ondermeer bij Grote Spui 5, Kortegracht 14-16, Krommestraat 36, Kamp 5, Langestraat 23 en 45, Langegracht 26 en 40, Sint Jansstraat 5 en Muurhuizen 147.

In de Beiaardschool, gevestigd in de rijksmonumenten Grote Spui 9-11, werd door eigenaar Stadsherstel begonnen met een ingrijpende asbestsanering.



Reclames binnenstad. Voor de aantrekkelijkheid van de historische binnenstad is het belangrijk dat reclames en andere objecten in de openbare ruimte bescheiden zijn en kwaliteit hebben. Vanwege de recessie zijn sommige



ondernemers geneigd om steeds meer en grotere reclames aan te brengen. Wanneer dit navolging krijgt is het effect ervan voor de 'opvalwaarde' verdwenen en reestert een 'verrommeld' stadsbeeld.

Het herstel en de gedeeltelijke herbouw van de vervallen panden op de hoek van de Lieve Vrouwestraat en Paternosterstraat kon na vele jaren eindelijk door de eigenaren worden gestart.

Vaak komen bij herstelwerkzaamheden in de binnenstad oude bouwsporen aan het licht. Regelmatig blijkt dat achter een jongere voorgevel nog een middeleeuws huis schuil gaat. Een bouwhistorisch onderzoek kan deze sporen vastleggen en aanleiding vormen om deze bij de verbouwing in te passen.

Degenen die vanaf de A-28 de stad binnenkomen is het vast niet ontgaan dat de karakteristieke duiventil van Nimmerdor is hersteld. Het vogelhuis met de status van rijksmonument, als onderdeel van landgoed Nimmerdor, is vakkundig gerestaureerd door de Amersfoortse firma van de Burgt & Strooij.

De Oudgereformeerde kerk is gevestigd in Muurhuizen 53c, een huiskerk waar de wekelijkse diensten plaats vinden. De toegang is via een trapbordes van hardsteen, dat bij nadere bestude-



Langegracht 40. Het markante pand op de hoek van de Langegracht en Muurhuizen kreeg in 2012 een nieuwe eigenaar en wordt verbouwd en hersteld. De monumentale waarden van gevels en interieur blijven daarbij behouden.

ring opgebouwd blijkt te zijn uit hergebruikte trap treden van elders. Door lekkage en vorstschade was restauratie noodzakelijk geworden, bouwbedrijf Verwoerd nam de klus op zich en de trap werd opnieuw gesteld, waarbij de waterdichtheid werd verbeterd door een onderliggende waterdichte laag. Het bordes dat bestond uit losse hardstenen tegels vormde een bron van lekkages. In onderling overleg is besloten deze te vervangen door één massieve hardstenen plaat.



Bij herstelwerkzaamheden in de Kromme Elleboogsteeg kwamen restanten van een 17<sup>e</sup>-eeuwse gevel met vlechtingen en een schoorsteenkanaal in beeld.

Ten slotte werd het geheel opnieuw gevoegd.

Veel eigenaren zijn gemotiveerd om hun pand in goede conditie te houden of te brengen. De foto's uit de beeldbank van het Archief Eemland zijn daarbij vaak een bron van inspiratie, op basis waarvan verloren gegane kwaliteiten kunnen worden hersteld of vertaald naar een nieuw plan.

Een voorbeeld vormt het pand Langestraat 50 waarin kledingwinkel ZARA zich vestigde. Op basis van oude tekeningen en foto's werd de ronde luifel teruggebracht en verdwenen de ontzierende bakken en reclames.

Vanuit de ondernemers kwam ook het initiatief om te komen tot nieuwe feestverlichting die aansluit bij de kwaliteiten van de binnenstad. Deze kon in december in gebruik worden genomen.

### Varkensmarkt 1

Bij de restauratie in 2007 van de historische gevel uit 1777 van Varkensmarkt 1 bleef een raadselachtig nisje over boven de toegangsdeur, omgeven door de tekst in vier gedeelten: ZOO DE HEER HET-HUYS NIET EN BOUW-TEVERGEEFS ARBEIDE ZY DIE ER AEN BOUWEN. Vermoed wordt dat deze tekst te maken had met de oorspronkelijke bewoner/bouwer, de stadstimmerman Kolfschoten. In het nisje waren brokkelige bakstenen te zien waaraan geen betekenis kon worden ontleend. Het werd met eenvoudig grijs pleisterwerk afgedekt.

Door de eigenaar van het pand, Wigo van Gent, werd gezocht naar een artistieke invulling van deze nis. Hij liet zich daarbij inspireren door zijn vader Willem van Gent, de bekende Amersfoortse architect die het pand in 1938 aankocht. Beeldhouwer Toon Rijkers maakte een natuursteen invulling voor de nis. Met een voorstelling van de heilige Thomas, patroonheilige van de Bouwmeesters, legde hij een link tussen de bouwmeesters Kolfschoten en Van Gent. De



←↑ De gerestaureerde duiventil op landgoed Nimmerdor.



↑ Langestraat 50 is er een gemeentelijk monument uit de periode van het 'Nieuwe Bouwen'. In de afgelopen decennia zijn helaas veel karakteristieke gevel-elementen en details verdwenen. Door nieuwe huurder ZARA is weer een kwaliteitsslag gemaakt: de oorspronkelijke ronde luifel werd in ere hersteld.

figuur van de heilige Thomas wordt geflankeerd door een reliëf van enkele bekende Amersfoortse gebouwen van de hand van Willem van Gent, waaronder de gevel van het oudkatholieke kerkgebouw aan 't Zand. Op 7 mei 2012 werd deze verrijking van de gevel van Varkensmarkt 1 geplaatst en onthuld.



↑ De nieuwe gevelsteen van Varkensmarkt 1.

### Gemeentelijk stadsgezicht Surinamelaan e.o.

Naast afzonderlijke beschermde panden, de monumenten en beeldbepalende panden, kennen we ook straten of wijken die, volgens de definitie, van belang zijn vanwege hun *onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang*.



We kennen in Amersfoort naast twee rijksbeschermde stadsgezichten (de historische binnenstad en een deel van het Bergkwartier), 14 gemeentelijke stadsgezichten waaronder de Sumatralaan, Surinamelaan en omgeving. Dit beschermde stadsgezicht is gelegen op de Berg bij het groengebied Klein Zwitserland.

Surinamelaan e.o. is sinds 1988 een gemeentelijk stadsgezicht, en als volgt gemotiveerd:

*Complex van grote betekenis als representant van een ruim opgezette wijk, ontworpen volgen de uitgangspunten van de CIAM en gegroepeerd op een thans bomenrijk terrein. De architectuur is kenmerkend voor de jaren vijftig.*

Het Congrès International d'Architecture Moderne (afgekort tot CIAM) was een groot internationaal platform dat in de eerste helft van de 20<sup>e</sup> eeuw een grote stempel heeft gedrukt op het architectuur debat. Een van de belangrijkste ideeën die uit de CIAM voortkwamen was het idee van "de functionele stad". In de CIAM wer-

den geplande steden gepropageerd, waarbij functies als wonen, werken en recreëren van elkaar gescheiden zijn.

De gemeentelijk stedenbouwkundige A.H. Rooimans tekende in samenspraak met stadsarchitect van Wageningen voor het ontwerp. Geïnspireerd door een uitbreidingswijk in Bazel ontstond het plan voor deze wijk. Rooimans maakte hierbij gebruik van het hoogteverschil van het terrein. Vanaf de Kapelweg circa vijf meter omhoog werd de Curacaolaan aangelegd en nog eens vijf meter hoger werd de Surinamelaan geprojecteerd. Deze wegen zijn aan noord- en zuidzijde ontsloten door de Bonairelaan en de Arubalaan. Hierdoor zijn er zichtlijnen ontstaan vanaf de hoger gelegen lanen. Om dit te versterken zijn de etagewoningen haaks op de lanen geprojecteerd, in zogenaamd strokenbouw. Door de bouwblokken haaks op de lanen te plaatsen ontstonden geen traditionele voor- en achterkanten. Daarmee verdween ook het onderscheid

tussen openbaar en privégebied. Het gebied rondom de etagewoningen was volledige openbaar, en versterkte het idee dat men in het landschap woont.

Ook de architectuur van de etagewoningen is horizontaal geleed. De woningen aan de Curacaolaan zijn echter bewust gedraaid, om de ruimte af te baken. Aan de kopgevels gekeerd naar de weg is creatief aandacht aan het metselwerk gegeven.

De bouwmassa's van de etagewoningen bestaan uit een souterrain waarin functies als bergingen en afvalopslag zijn ondergebracht. Hiermee blijft de ruimte tussen de etagewoningen open. Door de zorgvuldige plaatsing van de flats in strokenbouw is een evenwichtige afwisseling ontstaan tussen bebouwing en groen met fraaie doorzichten. Door deze oriëntatie kan zonlicht vrij toetreden in de woningen. De wijk trok na realisatie internationaal de aandacht.

### **Ontwikkelingen**

De woningen aan de Surinamelaan en omgeving verkeren in relatief goede staat en worden ook zo onderhouden. Ook zijn de woningen qua architectuur vrij gaaf gebleven. Individueel zijn er echter ontwikkelingen te zien die de samenhang enigszins aantasten. De woningen zijn deels particulier eigendom en deels eigendom van woningcorporatie de Alliantie. De Alliantie verkoopt de woningen sinds enige tijd. Doordat de woningen voorheen in één hand werden beheerd en onderhouden was de eenheid van het complex lange tijd gegarandeerd. Deze eenheid is vanwege het behoud van de ruimtelijke en architectonische kwaliteiten van deze wijk van groot belang. Op initiatief van de Alliantie is daarom een overleg gestart, in eerste instantie met de gemeente, over de kwaliteiten van de wijk als geheel en over die van de individuele woningen. Dit met de intentie om bewoners van de wijk te attenderen op de bijzondere karakteristieken van



Herbouw Elleboogkerk 2012.

deze wijk. De 'vergunningplicht' voor wijzigingen aan dit soort complexen is door de overheid versoepeld. Om te voorkomen dat individuele ingrepen de samenhang in de wijk verstoren is overleg en voorlichting hierover belangrijk. Bewustwording en draagvlak voor het gezamenlijk behoud van de kwaliteiten van gebouwen en wijk zijn daarbij het doel.

Naast de bouwregeling is voornamelijk het bestemmingsplan leidend in deze buurt. Dit laat weinig tot geen ruimte voor invulling van het openbare groengebied. Dit is natuurlijk ook niet wenselijk om verdichting en verrommeling van deze fraaie openbare ruimte te voorkomen.

Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen mogelijkheden zijn voor aanpassingen of woningverbetering.

Bij de flatwoningen aan de Surinamelaan met oneven huisnummering, is in 2012 het exterieur gerenoveerd. Hierbij zijn isolerende maatregelen doorgevoerd als aan beglazing en dak. De bouw-

blokken aan de overzijde staan eveneens op het programma voor isolatie en woningverbetering. Een opvallend onderdeel van het plan is het plaatsen van een kozijn in een loggia ten behoeve van de vergroting en modernisering van de keuken. Deze ingreep is goed denkbaar als de eenheid gewaarborgd blijft door dit bij alle woningen gelijkvormig uit te voeren.

### Gemeentelijke projecten

#### Elleboogkerk

In 2012 kon het cascoherstel van de Elleboogkerk vrijwel worden voltooid. De karakteristieke toren werd in de werkplaats bij de aannemer herbouwd en op de kerk gehesen. Wethouder Pim van den Berg kon op 22 mei de gerestaureerde en opnieuw vergulde haan op de toren plaatsen.

De indrukwekkende nieuwe ruimtelijke dakstructuur is deels afgedekt met een traditioneel pannendak, net als in de oorspronkelijke situatie. Daarmee zijn het stadsbeeld en de samenhang op



Beeldhouwer Ton Mooy maakte ondermeer een wateruitloop voor de kademuur bij de Onze Lieve Vrouwetoren.



De 17<sup>e</sup>-eeuwse Spraekel speeltrommel werd gerestaureerd en als museaal object in de Onze Lieve Vrouwetoren geplaatst.



Op 5 september 2012 werd het gerestaureerde mechaniek bij de Stoneystuw onthuld door wethouder Pim van den Berg samen met het Bouwfonds Cultuurfonds en het Waterschap Vallei en Veluwe.

deze plek hersteld. Het vlakke middendeel van het dak kreeg een glazen afdekking, waardoor het interieur een fantastische lichte ruimte is geworden.

Het herstel aan gevels en vensters kon worden afgerond. Op basis van kleuronderzoek konden daarbij de oorspronkelijke kleuren van het entreeportaal worden teruggebracht. Helaas is er nog geen definitief zicht op een nieuwe functie. Wordt vervolgd dus!

### *Kademuren*

De grachten en kademuren vormen een beeldbepalend onderdeel van de historische binnenstad. In 2012 werden herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan de kademuren langs de Westsingel en de Weverssingel. Daarbij zijn opnieuw vier waterpompers toegevoegd, die overtollig regenwater afvoeren naar de stadsgrachten. Al eerder werd het idee uitgewerkt om deze wateruitlopen te voorzien van een gebeeldhouwde voorstelling die verwijst naar de geschiedenis van de desbetreffende plek in de stad. Door de Amersfoortse

beeldhouwer Ton Mooy werden vier fraaie nieuwe beeldhouwwerken gemaakt die ondermeer verwijzen naar de geschiedenis van de Onze Lieve Vrouwetoren en de wevers aan de Weverssingel.

### *Speeltrommel Onze Lieve Vrouwetoren*

Op donderdag 31 mei 2012 werd de gerestaureerde historische speeltrommel in de Onze Lieve Vrouwetoren onthuld. De restauratie van deze speeltrommel vormde de kroon op alle werkzaamheden aan de klokken en beiaarden die vanaf 1995 zijn uitgevoerd in de Onze Lieve Vrouwetoren.

De start van deze werkzaamheden vormde de restauratie van de 17<sup>e</sup>-eeuwse Hemony-beiaard in de toren. Met dank aan de Stichting Amersfoort Beiaardstad is de toren vervolgens verrijkt met een unieke tweede beiaard en een fraai zevengelui.

Tijdens de realisatie van deze projecten is door de Stichting ook aandacht gevraagd voor de onderdelen van de bijzondere historische speeltrommel die nog in de toren aanwezig waren.

Deze mechaniek dreef op ingenieuze wijze het speelwerk aan en zorgde eeuwenlang voor de muzikale aankondiging van de uurslag. In het begin van de 20<sup>e</sup> eeuw werd de oude speeltrommel vervangen.

Door de Stichting Amersfoort Beiaardstad werd het idee geopperd om de oorspronkelijke speeltrommel te restaureren en deze als historisch en educatief object een plek te geven in de toren. Het opbouwen en aanvullen van de speeltrommel riep in de uitvoering veel vragen op, maar in 2012 kon deze complexe puzzel worden ontrafeld en de restauratie worden afgerond. Met dank aan adviseur Henk Veldman en de firma Care Technics die de werkzaamheden uitvoerde.

Door wethouder Pim van den Berg en Fons Asselbergs (voorzitter van de Stichting Amersfoort Beiaardstad) werd de speeltrommel onthuld en in beweging gezet. De stadsgidsen van Gilde Amersfoort hebben inmiddels een demonstratie van de speeltrommel opgenomen in hun rondleiding in de toren.

### *Stoneystuw*

De Stoneystuw is een industrieel monument op een zeer beeldbepalende plek in Amersfoort. In 2012 konden de restauratie- en onderhoudswerkzaamheden aan de ruim 100 jaar oude stuw worden afgerond. Het project kon worden gerealiseerd dankzij financiële bijdragen van Bouwfonds Cultuurfonds en het Waterschap Vallei en Veluwe. De karakteristieke ontbrekende assen en tandwielen van de stuw zijn bij de restauratie teruggebracht. Door het Waterschap zijn vervolgens aanvullende herstel- en onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Dankzij deze samenwerking tussen de Gemeente Amersfoort, het Bouwfonds Cultuurfonds en het Waterschap Vallei en Veluwe kon dit monument in ere worden hersteld.

Op 5 september 2012 kon wethouder Van den Berg samen met deze organisaties de nieuwe assen van de gerestaureerde stuw in beweging zetten.